

Passend onderwijs: zorgleerlingen in enge en ruime zin

In het persbericht (12/5/2009) bij het Onderwijsverslag 2007-2008 van de Onderwijsinspectie lezen we het volgende.¹ Tenminste 300.000 leerlingen vragen speciale aandacht (10 procent van de leerlingen in het basisonderwijs en 17 procent van de leerlingen in het voortgezet onderwijs). Deze zogenaamde zorgleerlingen krijgen niet altijd de passende hulp die ze nodig hebben. Hierdoor ontstaan achterstanden of blijven deze onnodig bestaan. Het lukt scholen steeds beter om problemen van leerlingen te signaleren, bijvoorbeeld door het gebruik van leerlingvolgsystemen. Maar dit leidt niet altijd tot effectieve acties. Zo stemt de helft van de basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs de lessen onvoldoende af op het niveau van de leerlingen. Veel basisscholen en scholen voor speciaal onderwijs maken geen goed hande­lingsplan voor leerlingen die extra zorg nodig hebben. 40 Procent van de leerlingen met rekenproblemen in het voortgezet onderwijs zegt geen extra hulp te hebben gekregen.

Waar gaat dat persbericht in hemelsnaam over? Nagenoeg ons hele onderwijsbestel is gefundeerd in het leerstofjaarklassensysteem. In zo'n systeem is het normaal dat 50% van de P.O.- en V.O.-leerlingen niet de hulp krijgt die ze nodig hebben. Tien resp. zeventien procent is dan een schijntje. Dat percentage is zo laag omdat de Inspectie uitsluitend de leerlingen uit het Speciaal onderwijs (5 resp. 3%) en de V.O.-leerlingen met een indicatie voor het Praktijkonderwijs (3%) of de LeerWegOndersteunende VMBO-variant (11%) tot de zorgleerlingen heeft gerekend, en in het reguliere Basisonderwijs bovendien de leerlingen met een aangepaste 'leerlijn' (4%) of met een rugzakje (1%). Grofweg gezegd gaat het dus om leerlingen die het ministerie extra geld kosten.

Het persbericht loopt vooruit op de wettelijke 'zorgplicht' die m.i.v. 2011 wordt ingevoerd. Scholen moeten volgens het ministerie in onderlinge samenwerking 'passend onderwijs' voor zorgleerlingen garanderen, op straffe van budgetkorting als teveel leerlingen voor de bovengenoemde 'speciale' voorzieningen geïndiceerd worden.²

Basisdocumenten Passend Onderwijs

- Invoeringsplan: <http://www.minocw.nl/documenten/44986.pdf> (5/12/2007)
- Voortgangsrapportage I: <http://www.minocw.nl/documenten/14662.pdf> (6/6/2008)
- Voortgangsrapportage II (24/11/2008):
<http://www.minocw.nl/documenten/Tweede%20Voortgangsrapportage%20Passend%20Onderwijs.pdf>
<http://www.minocw.nl/documenten/Bijlage%202%20Notitie%20tweede%20vgr%20Passend%20onderwijs.pdf>
- Notitie Kwaliteit: <http://www.minocw.nl/documenten/Bijlage%201%20notitie%20Kwaliteit.pdf> (19/11/2008)
- Voortgangsrapportage III: verschijnt mei-juni 2009

In haar persbericht bekijkt de Onderwijsinspectie ons onderwijsbestel dus door de onderwijspolitieke bril van Passend Onderwijs. Dat is onderwijs ten behoeve van Zorgleerlingen: diegenen die geïndiceerd zijn voor extra bekostiging. Maar buiten de Zorgleerlingen (in enge zin) zijn er veel méér leerlingen die extra zorg behoeven. Aan deze zorgleerlingen (in ruime zin) moet eveneens passend onderwijs (onderwijs op maat) geleverd worden, ook al staat daar geen extra bekostiging tegenover. Dat is de boodschap van de Onderwijsinspectie. Om het budget voor Passend Onderwijs ten behoeve van Zorgleerlingen te beheersen, wordt van de scholen verlangd dat ze aan *alle* zorgleerlingen onderwijs op maat bieden. Dit soort revolutionaire uitspraken zou je niet zo gauw van een ambtelijke inspectiedienst verwachten: scholen behoren onderwijs op maat te leveren.

Bezien vanuit een school in het reguliere onderwijs, berust Onderwijs op Maat, lijkt mij, op zeven pijlers:

- (a) zorgvuldige toelatings- en plaatsingsprocedures, opdat iedere leerling de onderwijs- en zorgvoorzieningen krijgt die aangepast zijn aan zijn of haar beginniveau, leertempo of handicap;
- (b) 'inclusief onderwijs' *binnen de klas*, zodat alle geplaatste leerlingen aan hun trekken komen, ook al verschillen ze in beginniveau of leertempo en ook al hebben ze een handicap die speciale aanpassingen vereist;
- (c) 'remedial onderwijs' (c.q. verrijkingsonderwijs) voor leerlingen die binnen de klas niet aan hun trekken dreigen te komen, eventueel ook door een verlengde schooldag of -week;
- (d) 'ability grouping', waarbij leerlingen die niet aan hun trekken dreigen te komen, in een speciale klas worden geplaatst, aangepast aan hun beginniveau, leertempo of handicap;
- (e) doorbreking van het leerstofjaarklassensysteem, zodat leerlingen met afwijkend beginniveau of leertempo de opleiding in een aangepaste verblijfsduur kunnen doorlopen, bij voorkeur zonder cursusjaren te doubleren of over te slaan;

- (f) soepele out-placement (zij-uitstroom) van leerlingen die hier niet aan hun trekken blijken te komen, opdat ze elders (al dan niet in het speciaal onderwijs) de onderwijs- en zorgvoorzieningen krijgen die beter zijn aangepast aan hun beginniveau, leertempo of handicap;
- (g) soepele in-placement (zij-instroom) van leerlingen die elders (al dan niet in het speciaal onderwijs) niet aan hun trekken blijken te komen, opdat ze hier de onderwijs- en zorgvoorzieningen krijgen die beter zijn aangepast aan hun beginniveau, leertempo of handicap.

Het persbericht van de Onderwijsinspectie is alweer twee weken oud. Oud nieuws dus. Laten we eens kijken hoe diverse actoren uit het onderwijsveld inmiddels op de bevindingen van de Inspectie gereageerd hebben.

De PO-raad (basisonderwijs) antwoordt in een persbericht (12/5/2009) dat de scholen en schoolbesturen hard werken aan verbetering van de opvang van leerachterstanden en aan een grotere 'opbrengstgerichtheid' in het onderwijs. Binnen enkele maanden komt de Raad met een visie over de invoering van Passend Onderwijs, rekening houdend met de kritiek die daarop vanuit verschillende hoeken geleverd wordt. Maar de Raad wijst er nu al op dat besturen met een aantoonbaar structureel tekort in de bekostiging geconfronteerd worden, wat een obstakel vormt voor het streven alle kinderen de volledige kansen te geven op goed onderwijs.³

De WEC-Raad (speciaal onderwijs) beschouwt de aanbevelingen van de Inspectie als een steun in de rug in de richting van: verbetering van de kwaliteit en opbrengstgerichtheid van het speciaal onderwijs; betere samenwerking en wederzijdse afstemming met het reguliere onderwijs om zorgleerlingen optimaal op te vangen; groei van de ambulante begeleiding vanuit het speciaal onderwijs ten behoeve van leerlingen in het reguliere onderwijs; en overdracht van expertise aan scholen in het reguliere onderwijs bij hun streven onderwijs op maat te leveren en problemen van leerlingen vroegtijdig te signaleren en aan te pakken.⁴

In het dagblad Trouw (13/5/2009) laat journalist Harriët Salm de Inspecteur-Generaal Annette Roeters aan het woord.⁵ De teneur van 't verhaal is dat per 2011 *binnen de reguliere scholen* passend onderwijs moet worden ingevoerd. De Inspecteur-Generaal neemt dus een extremer standpunt in dan uit de beleidsstukken van OCW naar voren komt. Daarin wordt juist uitdrukkelijk gesteld dat Passend Onderwijs minder ver gaat dan inclusief onderwijs (of dan het gedachtengoed van Weer Samen naar School). Op de BON-site reageren leraren op dat extreme idee: mooi op papier, maar is het wel haalbaar?⁶

De Besturenraad (christelijk onderwijs) stelt in een persbericht (13/5/2009) dat de overheid aan scholen in het reguliere onderwijs te weinig ruimte geeft voor passend onderwijs.⁷ De standaardisering (bijvoorbeeld de urennorm van 1040 uur), het zogenaamde economisch denken en de afrekening van scholen op toetsresultaten belemmert Onderwijs op Maat. In een volgend nieuwsbericht (15/5/2009) maakt de Besturenraad gewag van een actie van honderd rectoren en bestuurders uit het voortgezet onderwijs die verlaging van de urennorm bepleiten om scholen meer ruimte te geven voor maatwerk.⁸ In dat verband noemen de actievoerders met name: de behoefte van vele leerlingen aan 'een gestructureerde plek op school (...) om hun huiswerk te doen' en 'hoogbegaafde en getalenteerde leerlingen [die] extra uitdaging nodig (hebben)'.

Je hebt dus zorgleerlingen in soorten en maten. In enge zin: diegenen die voor extra bekostiging geïndiceerd zijn. In ruimere zin bedoelt de Onderwijsinspectie: achterstandsleerlingen die extra zorg verdienen. Maar in zeer ruime zin gaat het om leerlingen die Onderwijs op Maat verdienen. En dat zijn eigenlijk alle leerlingen.

Wes Holleman

weblog onderwijs 28-5-2009

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.onderwijsinspectie.nl/nl/home/naslag/onderwijsverslag-2009/persbericht>

² http://www.didaktief.nl/pdf/mei09_passend_onderwijs.pdf; zie verder mijn tekstkader

³ <http://www.poraad.nl/scrivo/asset.php?id=370576>

⁴ <http://www.wecraad.nl/index.php?prj=206> (15/5/2009)

⁵ http://www.trouw.nl/onderwijs/article2757318.ece/_rsquo_We_zijn_niet_klaar_voor_passend_onderwijs_rsquo_.html

⁶ <http://beteronderwijsnederland.net/node/5755> (13/5/2009);

<http://beteronderwijsnederland.net/node/5777> (17/5/2009).

⁷ http://www.besturenraad.nl/main_1-1-1-274.html

⁸ http://www.besturenraad.nl/main_1-2-1-280.html